

CHEMICKÉ ZABEZPEČENÍ OBRANY MSD V HORSKÉM ZALESNĚNÉM TERÉNU

Chemické zabezpečení obrany motostřelecké divize v horském zalesněném terénu má řadu zvláštností (byly uveřejněny v čísle 3/1983, proto zde je neuvádíme). Chceme jen uvést, že podmínky horského zalesněného terénu vyvolávají nejen zvláštnosti v charakteru činnosti vojsk, ale i podstatně mění charakter radioaktivního zamoření, šíření a stálost otravných látek. Má to vliv na organizaci všech opatření chemického zabezpečení obrany divize v horách.

Při zjišťování **parametrů jaderných výbuchů** bude divize odkázána převážně na vlastní síly a prostředky.

Plošný účinek armádního praporu speciální kontroly se v horských podmínkách značně sníží. Nebude schopen zabezpečit spolehlivé zjišťování parametrů jaderných výbuchů ve všech obranných pásmech prvosledových divizí, ale jen ve vybraných prostorech a na určitých směrech. V důsledku toho divize v obraně v 1. sledu armády může být při zjišťování parametrů odkázána převážně nebo zcela na vlastní síly a prostředky. Kromě toho v horských podmínkách bude značně omezen i dosah radiolokátorů všech druhů. Proto je nutné, aby zjišťování parametrů jaderných výbuchů v prostoru rozmístění bojové sestavy divize v obraně zabezpečila především chemická pozorovací stanoviště družstev radiačního a chemického průzkumu. Tato stanoviště se zaujímají

poblíž velitelských stanovišť, velmi často již u VS praporu, dále pak ve zvlášť nebezpečných prostorech (na přechodech přes horské řeky, u průsmyků a soutěsek). Jejich rozmístění je nutné koordinovat. Mají zjišťovat parametry jaderných výbuchů v prostorech útvarů, jednotek, záloh a v prostorech předpokládané aktivní činnosti druhých sledů a záloh. Bude vhodné volit i připravovat více pomocných chemických pozorovacích stanovišť, předvídat i jejich vrstevné umístění pro případ mlhy a nízké oblačnosti, aby mohla plnit úlohu retranslačních stanic pro předvídání informací o napadeních ZHN a o radiační a chemické situaci. Protože v horském terénu není výhodné vyčleňovat silnější zálohy jednotek radiačního a chemického průzkumu, můžeme obsadit 11-13 a podle konkrétní situace i více chemických pozorovacích stanovišť.

V horském prostředí bude velmi obtížné věrohodné prognózování radiační situace. Tím vzrůstá neobyčejně význam **radiačního a chemického průzkumu**. Na průzkum budeme kladt řadu nových požadavků, mezi něž patří zejména:

— zabezpečení útvarů a jednotek v obraně na samostatných směrech, v operacích bodech, v uzlech obrany a v samostatných rajónech a prostorech;

— nutnost zaujímání chemických pozorovacích stanovišť v nebezpečných prostorech (horských přechodech, přecho-

Tabulka 1

Nadmořská výška v km	0,5—1	2	2,5	3	3,5	4
Opravný koeficient	1, 1	1,25	1,35	1,45	1,55	1,65

dech přes horské řeky, v průsmycích, sedlech, soutěskách apod.);

— nutnost vedení radiačního průzkumu i po vzdušných jaderných výbuších.

Na druhé straně zase některé úkoly radiačního a chemického průzkumu odpovídají. Nebude např. nutné vést průzkum čar zasazení druhých sledů do protiztečí, protože při jejich zasazení půjde vesměs o překročení jednotek v dotyku s nepřitelem.

Horské podmínky radiační a chemický průzkum neobyčejně ztěžují. Proto používáme síly a prostředky radiačního průzkumu tak, aby na každém možném směru útoku nepřítel, v každém samostatném opěrném bodě a uzlu obrany byla chemická pozorovací hlídka. Hlídkami musíme zabezpečit zejména oddíl vojskových raket, palebná postavení dělostřelectva a místa velení divize. Současně musíme mít zálohu k zaujetí nových (dalších) chemických pozorovacích stanovišť. Přitom máme na zřeteli, že ztráty jednotek radiačního a chemického průzkumu budou v důsledku vyšších dávek ozáření větší.

Víme, že organické počty jednotek radiačního a chemického průzkumu divize k zabezpečení těchto potřeb a požadavků nestačí. Proto bude nutné (podle možnosti) divizi posílit 1—2 četami radiačního a chemického průzkumu. Tam, kde bude průzkumných jednotek nedostatek, nahradíme je chemickými pozorovateli rot (baterií), činností chemických instruktorů a zvýšením počtu přístrojů radiačního a chemického průzkumu jednotek.

Hlavní formou radiačního a chemického průzkumu v obranném boji divize v horském zalesněném terénu budou chemická pozorovací stanoviště, která budou obsazovat družstva radiačního a chemického průzkumu a chemičtí pozorovatelé rot (baterií). Chemickým pozorovacím hlídkám budeme určovat nejméně dvě stanoviště, aby mohly včas zjistit přítomnost RL a OL i při častých a náhlých změnách směru větru. Na rozkaz nadřazeného zaujmají to stanoviště, které odpovídá skutečnému vzdušnému proudění.

Při měření úrovně radiace dozimetrickými přístroji v horách používáme (vzhledem k nadmořské výšce) opravné koeficienty — viz tabulku 1.

Vzhledem k omezeným možnostem pozemního radiačního a chemického průzkumu vzrůstá v horském zalesněném terénu význam vzdušného radiačního průzkumu. Na tom nic nemění ani skutečnost, že možnosti i tohoto průzkumu mohou být značně omezeny a měření jsou mnohem nepřesnější. K vedení vzdušného průzkumu je vhodné mít u divize k dispozici 1 až 2 vrtulníky.

Bude-li divize přecházet do obrany v dotyku s nepřitelem, v prvním pořadí povede průzkum obranných úseků, hlavního prostoru rozmístění oddílů vojskových raket, palebných postavení dělostřelectva a míst velení divize. Pak vede průzkum záložního prostoru bojového rozmístění oddílů vojskových raket, prostoru rozmístění 2. sledu [VŠZ], divizních záloh a týlu divize. V obranných úsecích pluků 1. sledu si tento průzkum zabezpečí pluky vlastními silami a prostředky. Průzkum musí být ukončen do zahájení přeskupování bojové sestavy divize.

Dozimetrickou a chemickou kontrolu v obraně divize v horském zalesněném terénu organizujeme podle běžných zásad. Větší pozornost věnujeme individuální kontrole ozáření. V důsledku zvýšeného nebezpečí ozáření živé síly, musíme na základě výsledků kontroly přijat opatření k výměně jednotek, popř. útvarů. K tomu můžeme použít druhé sledy a zálohy, popř. i méně ozářené jednotky.

Těžiště speciální očišty bude spočívat na vojskových prostředcích. Za tím účelem je třeba zvýšit u jednotek a útvarů pohyblivé zásoby odmořovacích a dezaktivacích náplní. Jednotky speciální očišty plukovních rot a divizního praporu chemické ochrany se budou zaměřovat převážně na odmořování a dezinfekci. Dezaktivaci si útvary a jednotky zabezpečí převážně vojskovými prostředky.

Vzhledem k tomu, že jednotky a útvary divize budou vystaveny zamoření při činnosti zejména v soutěskách, průsmycích, na horských přechodech a přechodech přes horské řeky, je třeba plánovat speciální očištu za tímto nebezpečnými prostory a jednotky speciální očišty k nim předem vysunovat. Tam, kde je to účelné a možné, budeme předem rozvíňovat na komunikacích průjezdná hotovostní MSO.

Možnosti manévru rotami speciální čistoty praporu chemické ochrany divize budou značně omezeny. Proto je nutné divizní dělostřelectvo v palebných postaveních (DDS) zabezpečovat rotami ochrany prvořadových pluků. Roty speciální čistoty rozmístíme tak, aby mohla zabezpečovat oddíl vojsových raket, místa velení, popř. i divizní zálohy.

Nejčastějším způsobem speciální čistoty bude zájezd do bojových sestav (prostorů rozmístění) při současném odmoření nezbytného rozsahu terénu. Úplná speciální čistota jednotek a útvarů bude probíhat až po splnění úkolů (vyvedení do 2. sledu) zpravidla na průjezdných MSO rozvinutých na komunikacích.

V důsledku snadného zamoření omezeného počtu horských komunikací nepřítelům vznikne u divize naléhavá potřeba jejich odmoření. K odmoření terénu můžeme použít vozidla ARS rot speciální čistoty divizního praporu chemické ochrany.

Organizaci chemického materiálu technického zabezpečení bude charakterizovat větší spotřeba zejména prostředků ochrany, přístrojů radiačního a chemického průzkumu a vojsových prostředků pro speciální čistotu. Negativně budou ovlivňovat omezené možnosti automobilní dopravy a rozptýlení útvarů a jednotek na samostatných směrech.

K překonání těchto těžkostí se zvyšují normy pohyblivých zásob chemické techniky a materiálu. Celkem se u divize vytváří pohyblivé zásoby k úhradě spotřeby a ztrát za 3 dny bojů. Z toho na 1. den boje u rot a praporů, na 2. den v technických skladech útvarů a na 3. den v technickém skladu divize.

Pohyblivé zásoby pluků a praporů, které vedou bojovou činnost na samostatných směrech, budeme často doplňovat pomocí vrtulníků. Za tím účelem NCHS divize (důstojník ČVO 591) ve spolupráci s týlem musí včas zpracovat požadavek na vrtulníky. V tomto požadavku zpravidla uvede množství nákladu v tunách, rozměry nákladu, dobu a místo naložení a jeho dodání. Orientační výše pohyblivých zásob chemické techniky a materiálu ukazuje **tabulka 2**.

Plánování, organizace a operativní řízení chemického zabezpečení obranného boje divize v horském zalesněném terénu bude probíhat podle obvyklých zásad. Zvláštnosti se však projeví v obsahu činnosti NCHS, důstojníků chemické skupiny a příslušníků VASK.

Chemické zabezpečení organizujeme tak, aby se v jeho zaměření odrazily zvláštnosti vedení bojové činnosti v horském zalesněném terénu a vliv horského prostředí na účinky ZHN. Tyto zvláštnosti se musí plně odrazit v obsahu rozhodnutí NCHS divize pro chemické zabezpečení.

Možnosti nepřítel analyzujeme po jednotlivých směrech. Přitom zvažujeme nejen možný kvantitativní rozsah a ráže, ale i druhy výbuchů (vzdušný, nízkovzdušný, pozemní, podzemní, neutronový), druhy a způsoby použití OL a toxinů, a to vždy ve vztahu ke konkrétnímu prostoru v pásmu obrany divize.

Při hodnocení radiačního a chemického situace vyhodnotíme především zamořené prostory (úseky terénu) na směrech a v prostorech dostupných pro činnost útvarů a jednotek s důrazem na komunikace. Zhodnotíme jejich vliv na rozmístění a

Tabulka 2

Druh materiálu	Celkem u msd	Výše pohyblivých zásob v %				
		z toho				
		v tech. skladu divize	u msp [tp]	v tech. skladu pluku	u praporu (odd.)	u rot (bat.)
Ochranná maska	15—20	4—6	10—15	4—5	3—5	3—5
Vojsový ochranný plášť	30—40	8—10	20—30	15—20	5—10	—
Přístroje radiačního a chemického průzkumu	12—15	5—6	7—9	7—9	—	—
Vojsově odmořovací soupravy včetně náplní	12—15	5—6	7—9	7—9	—	—

Tabulka 3

Vzdálenost od centra výbuchu v km	Pro svahy obrácené k centru výbuchu	Koeficient pro svahy obrácené od centra výbuchu	Pro vrcholy
do 10	1,25	0,9	0,8
10—30	1,4	0,8	0,8
30—50	1,6	0,8	0,8
50—75	2—3	0,4—0,5	0,4—0,5
75—100	5	0,2	0,2
nad 100	10	0,1	0,1

bojovou činnost jednotlivých prvků bojových sestav.

Rada potíží bude spojena s vyhodnocováním radiační situace. Zpracované grafické předpovědi budou nepřesné a nespolehlivé. Budeme nuceni využívat zvláštní opravné koeficienty. Navíc bude třeba vyhodnocovat radiační situaci i po vzdušných jaderných výbuších. V důsledku toho budou propočty složitější a doba na jejich pořízení se prodlouží. Pro orientační stanovení úrovně radiace a jejího zpracování předpovědi můžeme použít opravné koeficienty — viz tabulku 3.

Při hodnocení chemického zamoření podrobně vyhodnotíme vliv terénního převýšení, pokrytosti, místních větrů a jejich změn v průběhu dne na šíření otráveného ovzduší. V prostorech zamořených trvalými OL zjišťujeme jejich stálost, koncentraci a stanovíme možné toxické dávky. Při určování stálosti trvalých OL v nadmořských výškách bereme v úvahu opravné koeficienty — viz tabulku 4.

Při určování hloubky šíření zamořeného vzduchu v horách bereme v úvahu, že každých 100 m převýšení na směru jeho šíření zmenšuje hloubku o 1,5 km, jeden km lesa o 2,5 km; šíření zamořeného vzduchu podél nezalesněných širokých údolí, úžlabí a úvalů může být naopak značně vyšší než na rovinatém terénu.

Na základě analýzy určíme prostory zamořené OL, dobu činnosti jednotek v za-

mořených prostorech a stanovíme nezbytná opatření k jejich ochraně.

Při hodnocení situace vlastních vojsk NCHS musí zvažovat stupeň vycvičenosti útvarů a jednotek pro boj v horském terénu, zejména jejich fyzickou připravenost pro činnost ve velkých nadmořských výškách v prostředcích protichemické ochrany jednotlivce. Jejich používání v horských podmínkách musíme přísně limitovat. U nepřipravených a fyzicky málo odolných jednotlivců může i krátkodobé použití prostředků protichemické ochrany jednotlivce ve vyšších polohách (kolem 3000 m a výše) vyvolat tzv. „horskou nemoc“ a tím způsobit ztrátu jejich bojové schopnosti.

V horském terénu jsou značně omezeny způsoby překonávání pásem (prostorů) zamoření. Překonávání bude možné jediné po komunikacích. Ty však mohou být velmi snadno přerušeny nepřítelem. Proto v některých případech, zejména bude-li to z hlediska bojové činnosti nutné, budeme překonávat zamořené prostory s využitím vrtulníků.

Ochranu živé síly při činnosti v zamořených prostorech budeme organizovat podle běžných zásad. Větší pozornost však musíme věnovat individuální kontrole ozáření. Tuto zabezpečíme u divize nejen u důstojníků, ale i u příslušníků pořádkové a regulační služby, průzkumných, spojovacích, ženijních a dopravních jed-

Tabulka 4

Nadmořská výška v metrech	1000	2000	3000	4000	5000
Opravný koeficient	0,9	0,85	0,79	0,71	0,65

notek, které plní samostatné úkoly. Přitom bereme v úvahu, že dozimetry pracující na ionizačním principu mohou v horském terénu ukazovat dávky o 20–25 % menší.

Zcela mimořádnou pozornost musí NCHS divize věnovat důkladnému zhodnocení terénu a povětrnostní situace. Důkladná znalost a analýza fyzikálně geografických a meteorologických (klimatických) podmínek v celém obranném pásmu divize je nezbytná. Terén budeme hodnotit pro každý samostatný směr, opěrný bod nebo uzel obrany. Terén hodnotí NCHS s příslušnými chemické skupiny a s náčelníkem VASK nejdříve na mapě a v dalším při rekognoskacích. Při hodnocení terénu věnují hlavní pozornost stanovení prostorů, kde bude zamořené ovzduší nejstálější a určením směrů a hloubky šíření OL. Vyhledávají a určují nejvhodnější stanoviště pro rozmístění chemických pozorovacích hlídek a vhodné prostory pro rozvíjení MSO nebo pro speciální očistu zájezdem. Na základě toho se určují vhodné prostory pro rozmístění plukovních rot a jednotek divizního praporu chemické ochrany. Prostory rozmístění praporu chemické ochrany, jeho jednotlivých rso (i rcho útvarů) musíme volit vždy v bezpečné vzdálenosti od horských toků, řek a vysoušek, protože tyto se mohou neočekávaně velmi rychle změnit v prudké rozvodněné toky (prudký, dlouhotrvající déšť, tání sněhu). Rovněž úpatí výšin a strže nejsou vhodná pro jejich rozmístění, protože je nebezpečí pádu kamení, lavin a vytváření závalů.

Povětrnostní situaci vyhodnocujeme na základě dlouhodobé a krátkodobé předpovědi. Tyto údaje budeme však stále doplňovat bezprostředním povětrnostním průzkumem z každého samostatného obranného uzlu, opěrného bodu, jakož i z prostorů rozmístění záloh a míst velení. To je proto, že každý horský mikroprostor bude mít své zvláštnosti, které neodpovídají prognóze pro celé obranné pásmo divize. Tento povětrnostní průzkum vedou chemické pozorovací hlídky. Tyto hlídky rozmístíme tak, aby mohly nepřetržitě zjišťovat povětrnostní situaci v prostorech jednotlivých prvků bojové sestavy divize, v obranných rájonech praporů a zejména na nejvíce ohrožených směrech (prostorech). Pro každý směr, obranný rájón, prostor rozmístění míst velení, druhých sledů a záloh vyhodnotíme povětrnostní situaci na základě výsledků povětrnostního průzkumu, hodnocení vlivu konfigurace terénu a jeho pokrytosti na proudění vzduchu. Tyto údaje se zakreslují na pracovní mapu NCHS a náčelníka VASK. Z těchto údajů vycházíme při předpovědi radioaktivního a chemického zamoření a při organizaci opatření chemického zabezpečení vojsk.

Z uvedených zvláštností vyplývá, že při vedení obranného boje motostřeleckou divizí v horském zalesněném terénu musíme úkoly pro chemické zabezpečení rozpracovat a stanovit zvlášť pro každý pluk vzhledem k jeho úkolu a zvláštnostem prostoru, ve kterém povede bojovou činnost.

Horský terén a bojová činnost vojsk v horách přináší sebou řadu zvláštností (změn) do organizace chemického zabezpečení. Jeho základním požadavkem je zabezpečení maximální samostatnosti praporů a pluků prvního sledu, zejména které vedou obranu na samostatných směrech.

Zvláštnosti horského terénu si vyžadují posílení divize jednotkami radiálního a chemického průzkumu a jednotkami odmožování terénu a vytváření zvýšených zásob chemického materiálu. Charakteristickým pro použití jednotek chemického vojska divize bude jejich decentralizované použití a jejich přidělování jako posilových prostředků plukům a praporům.

Při rozdělování a rozmístění jednotek chemického vojska divize přihlížíme k úko-

lům, které mají plnit v celém průběhu obranného boje, protože nové rozdělení spojené s přemístěním v průběhu boje bude značně obtížné, popř. nemožné. Je třeba zabezpečit především samostatnost pluků a praporů, které se brání na samostatných směrech, v dalším oddílu vojskových raket, dělostřeleckých skupin, vševojskové zálohy a míst velení divize.

Rovněž plánování, organizace a operativní řízení chemického zabezpečení obranného boje motostřelecké divize v horském zalesněném terénu je spojeno s řadou zvláštností. Dokonalá znalost jejich příčin a způsobů řešení je podmínkou efektivního chemického zabezpečení. Proto příslušní funkcionáři chemického vojska musí věnovat teoretickému a praktickému rozpracování a zvládnutí této problematiky patřičné úsilí a pozornost.